

Anna

Eredete Bibliai név, amely a héber *Hannah*, *Channáh* névből ered. Jelentése '(isteni) kegyelem, Isten kegyelme'; 'kellem, báj, kecsesség, kedvesség', más értelmezés szerint 'könyörület'. *Anna* az Árpád-kortól kezdve a népszerű női nevek közé tartozott, írásban a XII. század elejétől folyamatosan előfordul *Anna*, *Annas*, *Annes*, *Annis*, *Annus* alakban.

Védőszentje A hagyomány szerint *Szent Anna* Szűz Mária édesanyja volt. A Biblia nem említi Annát és férjét, Joachimot, de apokrif evangéliumok és legendák a II. századtól részletesen tudósítanak róluk. Az egyházi művészetben gyakran ábrázolt jelenet: egy angyal híradásából megtudják, hogy hamarosan lányuk születik. Az angyal szavára a házaspár a jeruzsálemi Aranykapu mellett találkozik egymással. Így említi Szent Annát egy népi imádság:

Ég szülte Földet
Föld szülte fát,
Fa szülte ágát,
Ága szülte bimbaját,
Bimbaja szülte virágját,
Virágja szülte *Szent Annát*,
Szent Anna szülte Máriát,
Mária szülte Krisztus urunkat, a világ megváltóját.

Szent Anna volt a védőszentje az asszonyoknak, anyáknak, mindenkinek, akinek munkája összefüggött a gazdasszonysággal, asszonyi gondoskodással. Emellett a szabók, asztalosok, kádárok és bányászok védőszentje, valamint a haldoklók és a halottak patrónája.

Névnapja február 19., június 2., 13., július 1., 26.

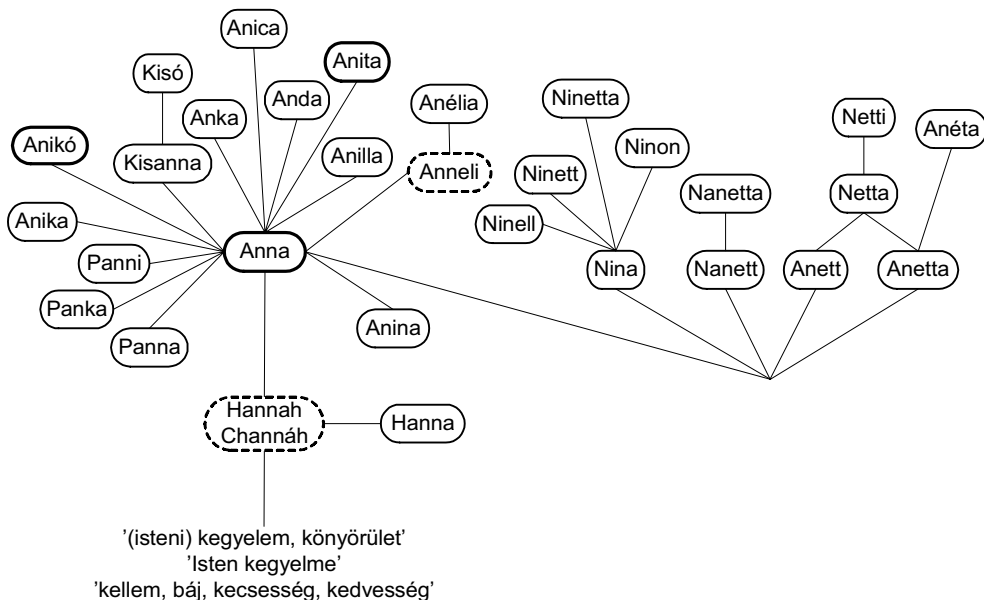
Gyakorisága A XVI–XVIII. században az egyik leggyakoribb női név volt. 1526 és 1772 között a nők több mint 13%-a viselte. Később fokozatosan veszített népszerűségéből. 1976-ban az egész országban 1113 kislány kapta az *Anna* nevet, a gyakorisági listán a 18. volt. Az 1980-as évek közepén már nem szerepelt a 25 leggyakoribb név között, 3152 képviselővel csupán a 38. helyen állt. A kilencvenes évektől ismét gyakorivá vált. 1996-ban a 9. leggyakrabban választott név volt, 901 kislány kapta első névként és 406 másodikként. 2000-ben a 3. volt a gyakorisági listán 1108 első és 563 második névválasztással. 2006-ban az összlakosság statisztikájában a 6. helyen állt, a magyar nők közül 157 913 fő viselte első és 30 604 második névként az *Anna* nevet.

Becézése *Anci*, *Ancika*, *Ancsa*, *Ancsi*, *Ancsika*, *Ancsur*, *Ancsura*, *Ancsurka*, *Ani*, *Anica*, *Anika*, *Anikó*, *Anka*, *Annácska*, *Anni*, *Annika*, *Annus*, *Annuska*, *Csura*, *Csuri*, *Csurka*, *Kisanna*, *Kisó*, *Naca*, *Nana*, *Nani*, *Nanica*, *Nanus*, *Nina*, *Ninus*, *Nusi*, *Panci*, *Panca*, *Pancsi*, *Pancsika*, *Panda*, *Pankó*, *Panka*, *Panna*, *Panni*, *Pannika*. Közülük különösen érdekes a *Kisó* név, amely Erdélyben használatos. Ez az alak a *Kisanna* formából rövidült, és annyira eltávolodott az eredeti *Anna* névtől, hogy egyetlen hangja sem egyezik vele.

Rokon nevei Hosszú időn át tartó népszerűségét bizonyítja, hogy önálló keresztnévek alapjául is szolgált. Rokona az *Anikó* és a *Kisanna*, *Kisó* az alapnév erdélyi becézéséből; az *Anetta* olaszos, latinos becézésből; az *Anita* spanyolos becézésből; a *Panna*, *Panka*, *Panni* a magyar ikerítéses (*Anna-Panna*) becézésből. A *Hanna* az eredeti

héber forma felújításával vált önálló névvé. Ugyancsak az *Anna* név rokona az *Anda*, *Anélia*, *Anéta*, *Anett*, *Anica*, *Anika*, *Anilla*, *Anina*, *Anka* és a *Nanett*, *Nanetta*, *Netta*, *Netti*, *Nina*, *Ninell*, *Ninett*, *Ninetta*, *Ninon*.

47. ábra. Az *Anna* név rokon nevei

Idegen megfelelői A latin, lengyel, olasz, orosz, szlovák *Anna*, *Anja*; az angol *Ann*, *Anne*; a francia *Anne*, *Annette*, *Nanette*; a bolgár, román *Ana*; a spanyol *Aña*, *Anita*; a holland *Anna*, *Anne*, *Annet*; a svéd *Ann*, *Anna*, az ír *Úna*; a német *Änne*, *Anne*.

Családnévként A XVI. századtól ritkán, de előfordul *Anna* alakban vagy *Annók*, *Annos*, esetleg *Annóka* formában.

Híres viselői Világszerte több királynő és hercegnő viselte ezt a nevet, Magyarországon:

Antiochiai Anna (?1153–1184) magyar királyné, III. Béla első felesége.

Anna (1226–1275) Árpád-házi hercegnő, IV. Béla és Laszkarisz Mária leánya.

Anna (?–1282) Árpád-házi hercegnő, V. István és Kun Erzsébet leánya.

Candalei Anna (?–1506) magyar királyné, II. Ulászló felesége.

Jagelló Anna (1503–1547) német-római császárné, magyar és cseh királyné, I. Ferdinánd felesége.

Anna (1585–?) II. Mátyás magyar és cseh király, német-római császár felesége.

Losonczy Anna (1553–?) Losonczy Istvánnak, Temesvár hős védőjének a leánya, Ballasi Bálint szerelme, akit a költő verseiben Júliaként emlegetett.

Bornemisza Anna (1630–1688) Apafi Mihály, a későbbi erdélyi fejedelem felesége.

Moór Anna (1773–1841) az első magyar színtársulat primadonnája, Kazinczy említésében a „felejthetetlen Náni”.

Lesznai Anna (1885–1966) költő, regényíró, festő, iparművész.

Pallay Anna (1890–1970) táncosnő, primabalerina, pedagógus.

Oldal Anna (1893–1970) tanító. Bemutató óráival, szakirodalmi munkásságával és tankönyveivel tanítók nemzedékeit képezte.

Tőkés Anna (1898–1966) színésznő.

Sipos Anna (1908–1988) asztaliteniszező, edző, sportvezető, többszörös magyar és világbajnok.

Anna Margit, *Sicherman*, majd *Sólyom* (1913–1991) festőművész.

Művészetben *Molnár Anna* a hőse az ismert székely népballadának, amely a kékszáll-történetek hazai, népi változata.

Sok irodalmi műben találkozunk *Anna* nevű szereplővel. Károlyi Amy *Vörös Anna* című versében:

Vörös Anna
a neve,
vörös haja van,
vörös a szeplője is,
ha szeplője van.

Móra Ferenc másféle kislányt elevenít meg a *Sétálni megy Panka* című versben:

Sétálni megy *Panka* a búzamezőbe,
pillangós papucsba, hófehér kötőbe.
Dalolgatva ballag, egyes-egymagába –
virágtestvérkéi vigyázatok rája!

Juhász Gyula ifjúkori szerelmére, *Sárvári Anna* színésznőre emlékezik vissza *Anna örök* című versében:

Ne hidd szivem, hogy ez hiába volt,
És hogy egészen elmúlt, ó ne hidd!
Mert benne élsz te minden félrecsúszott
Nyakkendőmben és elvétett szavamban
És minden eltévesztett köszönésben
És minden összetépett levelemben

Kosztolányi Dezső regényhőse *Édes Anna*. Így ír a névről a *Nyelv és lélek* című kötetben: „Jól esett mondogatnom, leírnom. Talán azért tudtam vele annyi szeretettel foglalkozni. Én az *Anna* nevet régóta szerettem. Mindig a mannát hozta az eszembe, azonkívül egy kacér és nagyon nőies feltételes módot is. A vezetéknev, mely ösztönösen társult melléje, nem egyéb, mint e hódolatom kifejezése. A kettő együtt, vezeték- és keresztnév a maga lágy zeneiségében egy másik, ősi és végzetes szókapcsolatot idézett fel bennem: az édesanyát. Most, miután időben eltávolodtam regényemtől, így elemzem a szóvarázst, mely mindjárt a kezdetben megbabonázott, de amíg dolgoztam, nem is sejtettem, hogy mi tart rabul.”

Világszerte ismert Lev Tolsztoj azonos című regényének hősnője, *Anna Karenina*, lánynevén *Anna Arkagyjevna Oblonszkaja*.

A művészeti ábrázolásokon *Szent Anna* kezdetben Máriához hasonlít, majd a XIII. századtól idősebb nőként jelenítik meg. Gyakran kendőben vagy főkötőben ábrázolják, zöld köpenyben és vörös ruhában. Többnyire az ölében vagy a karján tartja a gyermek Máriát, esetleg Máriát együtt a gyermek Jézussal. Néhány ismert alkotás, amely *Szent Annát* harmadmagával ábrázolja: Aquilla János falképe a veleméri

templomban (1378), Leonardo da Vinci festménye a párizsi Louvre-ban (1510), Caravaggio képe a római Galleria Borghesében (1605), Murillo műve a madridi Prado Múzeumban (1655–1665) és J. L. Kracker alkotása az egri ciszterci templomban (1769–1770). A másik kedvelt ábrázolási mód a bizánci művészetben alakult ki, és onnan terjedt tovább Európában. Ezen az Aranykapu mellett ábrázolják a házaspárt: Anna és Joachim közelednek egymáshoz, megölelik és megcsókolják egymást. Mozart *Don Giovanni* című operájának egyik főszereplője *Donna Anna*, a kormányzó leánya.

Johann Strauss ismert táncdarabja az *Annenpolka*, amelynek hangulata a bécsi vídamságot, a Práter népi mulatságait idézi.

Földrajzi névként *Annaháza* Fegyvernek egyik telepítvénye Heves megyében, *Annavölgy* Sárisáp községhez tartozó kőszénbányatelep. A *Szent Anna-tó* romániai tengerszem a Székelyföldön. Északkeleti partján Szent Anna tiszteletére emelt kápolna áll, itt régebben népes búcsúkat tartottak. Valószínűleg a templom védőszentjének ünnepe vagy a búcsú napjára utal *Lócseszentanna*, *Marosszentanna*, *Nyírádszentanna*, *Ószentanna*, *Újszentanna* település neve. Az *Anna-barlang* a Bükk hegységben, a lilla-füredi Palota Szálló függőkertjének támfalában található, fokozottan védett barlang. *Annapolis* város az USA-ban, Maryland állam fővárosa. Mai nevét Stuart Anna hercegnőről kapta 1694-ben.

Népszokások A hét napjai közül kedd volt *Anna napja*, ezért Szent Annát *Keddasszony* vagy *Kedd asszonya* néven is emlegetik a néphagyományban, különösen Szeged környékén. Ezen a napon nem fontak, nem varrtak, nem mostak, mert azt tartották, hogy Szent Anna tiltja ezt, és megbünteti azokat, akik ellene vétének. De sok olyan munka is volt, amelyet kedden – Anna napján – volt a legszerencsésebb elkezdni. Például ekkor kellett a tyúkokat a tojásra ültetni.

Szent Anna napját a korai időkben is megünnepelték, hazánkban a Pray-kódex tanúsága szerint már a XII. század végén külön latin nyelvű miséje volt.

Az évszázadokon át közkedvelt Anna név ünnepét, július 26-át a meleg nyár ellenére is ünnepségekkel, táncmulatságokkal ülték meg. A XVIII. századtól híres társas összejövetel volt a bécsi *Annanfest*. Bizonyára ez a példa is hatott a balatonfüredi *Anna-bál* népszerűvé válásakor, amelyet 1825-ben rendeztek meg először.

Szólás Régen, ha egy asszony többet ivott a kelleténél, azt mondták rá, hogy *föltette Szent Anna kontyát*.

Csúfolók

Anna-Panna,
Lyukas kanna.

*

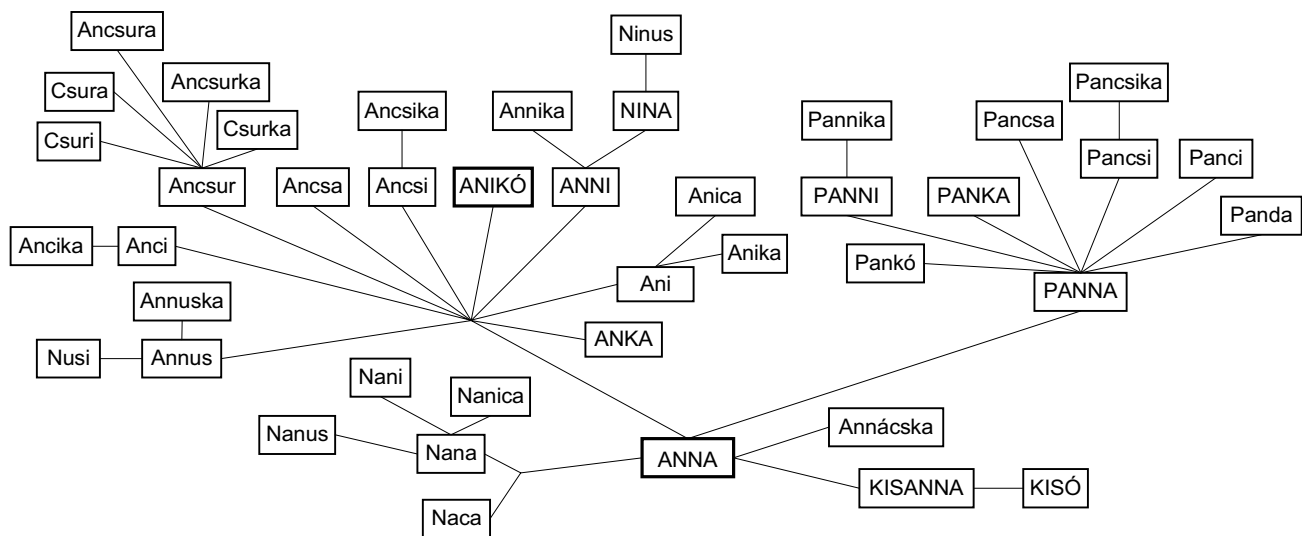
Anna,
csípijen meg a hangya!

*

Anna,
kiborult a kanna.

Köznevesülve A népnyelvben a név *Panna*, *Panni* becézője fordul elő gyakran közszóként, különösen összetételekben. Legtöbbször nem éppen hízelgő dolgot jelent. Az Alföldön *csórépanna* a meztelen gyerek csúfneve. Az ország más vidékein *csatarapanna* a nyelves nőszemély; *hadarapanna* a gyors beszédű, hadaró személy; *heterapanna* a meggondolatlan, kápkodó, szeleburdi ember.

48. ábra. Az Anna név becézői

Állatnévként *büdőspanna* vagy *büdőspanni* a neve több poloskafélének, főleg a gyümölcsposloskának. Úgy tartják, hogy azért keserű a gyümölcs, mert *büdőspanni* a kanalával megkente.

Az *annaárpa* Debrecen környékén egy árpafajta neve, az *annakörte* megnevezés Szeged környékén szokásos, az *annavirág* egy kerti virágfajta megnevezése a Szigetközben.

A belsőépítészetben, főleg a bútorművészetben a VIII. század elején jelentkező angol barokk irányzat neve az *Anna-stílus*, amely Stuart Anna angol királynőről kapta a nevét.